

Mantal/Förmedling och Skiften

Mantal

Det är dokumenterat sedan 1550-talet att Brännö bestod av **fem skattehemman**¹. De fem hemmanen utgjorde tillsammans Brännö by, till synes uppbyggd och organiserad på sätt bondbyar i Sverige normalt var organiserade före laga skiftets genomförande. Detta innebar att varje skattehemman hade sina ägor antingen enskilt eller gemensamt inom ett begränsat ägoområde. Detta ägoområde eller denna by var uppdelad i tre zoner, nämligen

1) **bytomten** (normalt centralt belägen och inom vilken bebyggelsen var samlad och där varje hemman hade sin tomtplats),

2) **inägomarken** (den inhägnade åker och ängsmarken, där åkern var uppdelad mellan gårdarna i byn enligt byamålet, dvs **i proportion** till **gårdens mantal**, ängen brukades gemensamt och höet efter skörden delades upp efter respektive gårds byamål) och

3) **utmarken** (utgjordes i nu aktuellt fall till viss del av mark på Brännö men bestod till större delen av öar, holmar, skär och vatten runt Brännö. Utmarken var inte skiftad på de enskilda gårdarna utan utnyttjades efter byamål av de skilda hemmanen. Utmarken gav också inkomster i form av jakt, fiske och bärplockning.)

Förmedling vid två tillfällen

Nr1. Förmedlingen från 5 till 4½ mantal.

I 1697 års jordebok framgår att Faggegården varit utsatt för svåra krigshärjningar och att hemmanet blivit förmedlat till ett halvt.

Nr 2. Förmedlingen från 4½ till 3½ mantal

Genom nådigt brev 21 januari 1813 förklarade Kongl Maj:t att Brännö hemman för överlåtelsen av Känsö skulle förmedlas från 4½ till 3½ mantal. Förmedlingen genomfördes 1 december 1815 och kan vid en första anblick anses som ansenlig (22%). Skatten var dock inte hög vid denna tidpunkt och översatt i penningar hade denna åtgärd ytterst marginell betydelse medan förlusten av Känsö utgjorde en mycket stor påverkan för Brännöborna. En nedsättning av skatt för en tidigare fastighetsägare är en naturlig åtgärd efter ett ägarbyte men utgör för den skull inte en köpeskillning. Någon överenskommelse om köp av Känsö nåddes aldrig.

¹ Utdrag ur 1550 års jordebok

Skiften

Storskifte 1776

1776 skiftades inägomark ut (se punkten 2 ovan) På begäran av delägarna kom skiftet att delas upp i två delar, åkerskiften och skogsängsskiften. De olika skiftesområdena namngavs att i skiftet benämnas Ingärdes ängen och ingärdes skogsängar. Enligt lantmätarens uträkning genomfördes detta skifte efter det till 4½ mantal nedsatta Brännö by.

Sämjedelning av inägorna 1918–1924

Förrättningen avsåg inägorna vilka inte ingått i storskiftet 1776. Skiftet avseende 3½ mantal Brännö genomfördes således till det förmedlade 3½ mantalet. Man utgick från att fyra gårdar hade 80 andelar vardera i inägorna och Faggegården 40. Vid ett förhållande där gårdarna har lika beskattningsbörd hade gårdarna annars lika antal delar det vill säga 72 andelar per gård.

Laga skifte 1925–1936

Laga skiftet 1925–1936 kom att omfatta såväl inägor som utmark. Inägorna skiftades, som tidigare delningar, till det förmedlade mantalet, och utmarken till det oförmedlade. Känso var en del av utmarken men kom inte att omfattas av laga skiftet. Gårdarna fick i denna förrättning ett nummer i stället för från tidigare skiften en bokstav. Varje stamfastighet som bildats från de olika förrättningarna har idag därför ursprunget i den första delen av fastighetsbeteckningen från den gård fastigheten stammar, se exempel nedan.

Gårdnummer/namn	Bokstavsbeteckning	Andel i utmark (oförmedlade)
1. Bergegård	A	1/5 (20%)
2. Faggegård	B	1/5 (20%)
3. Klavesgård	C	1/5 (20%)
4. Nordgård	D	1/5 (20%)
5. Sörgård	E	1/5 (20%)

Fastigheterna som bildats eller fastställts vid laga skiftet 1925–1936 har i stället för gårdsnamnet fått det nummer som tilldelats här ovan med ett efterföljande kolontecken och nummer.

Det procenttal som förts in i fastighetsregistret efter laga skiftet är den ursprungliga mantalsdelen som i detta sammanhang översatts från de tidigare bråktalen (mantalsdelarna) till procentandelar. Procenttalet i fastighetsregistret anger hur stor del av totalen respektive fastighet har i de olika samfälligheterna och kan således variera om delningen beräknats utifrån de förmedlade 3½- eller de oförmedlade 5 mantalsdelarna.